

STOISISME

Stoisismen har kommet tilbake for fullt, kanskje sterkere enn noen gang. Den hellenistiske filosofiskolen, grunnlagt før år 300 f.Kr., har ikke kun gjort seg gjeldende i akademiske sfærer, men samtidig fått en stor populærkulturell innflytelse. I en usikker tid karakterisert av ytre tumulter søker stadig flere innover, mot sitt indre følelsesliv, i håp om å kunne kontrollere sine reaksjoner, emosjoner og overordnede perspektiv på tingenes tilstand. Man etterstreber, kort fortalt, å kultivere en form for *stoisk ro*. Men hva var egentlig stoisismen, dens sentrale skikkelser og innsikter? Og hvordan skiller den historiske og filosofiske stoisismen seg fra den psykologiske eller terapeutiske avarten vi i dag påtreffer? I dette nummeret av *Filosofisk supplement* har vi viet oppmerksomheten til førstnevnte – tanker og tenkere som man ikke nødvendigvis finner på pensum i de sedvanlige innføringsemnene.

I artikkelen «Sorg, lidenskapens pris?» ser Emil Faugli nærmere på stoikernes følelsesfilosofi, deres forståelse av hvordan man skal respondere på og takle livets mange prøvelser. Selv om stoikerne anså sorgen som irrasjonell, og søkte å forholde seg uaffisert av hendelser i verden, mener Faugli de likevel ikke var følelsesløse.

I «Stoic Natural Law Theory and Political Conservatism» peker Øyvind Johannes Vardenær Evenstad på relativt ukjente paralleller mellom stoikernes forståelse av naturrett og konservatisme som politisk-kulturelt program. Ved å sammenligne tidlige og sene stoikere, samt trekke veksel på Aristoteles og Cicero, finner Evenstad at den stoiske naturrettstolkningen er forenlig med konservatisme; begge opererer med en universell standard for rettferdighet.

John Eide har analysert utvalgte dikt av Olav H. Hauge i artikkelen «Diktet som stoisk lek». Gjennom å trekke veksel på blant annet Epiktet og Markus Aurelius, hevder Eide at Hauges diktning har et umiskjennelig stoisk fundament; Hauges poetiske virke er en form for stoisk livspraksis.

I likhet med kristendommen, trodde stoikerne blant annet at Gud hadde skapt universet, at mennesket hadde en spesiell rolle i skaperverket, og at alt som skjer i den ytre verden er en del av en større organisert helhet. Men kan stoisismen, eller deler av den, sies å være religiøs av den grunn? Bendik Berntsen-Øybø belyser dette spørsmålet og beslektede problemstillinger i teksten «Stoicism: A Religious or a Philosophical Doctrine?».

Selv om stoisismen har opplevd en betydelig vekst i Europa og Nord-Amerika de siste tre århundrer, har denne «moderne» versjonen ikke avsett nevneverdig stor plass til stoiske tenkere etter Marcus Aurelius, som jo døde i år 180 e.Kr. I artikkelen «The Consolation of Constancy» ser Igor Novokreshchenov derfor til Justus Lipsius, den flamske filologen og historikeren, i jakten på stoisismens tilstedeværelse i middelalderen og renessansen.

Harald Langslet Kavli har intervjuet Gregory Sadler, en amerikansk filosof som har gjort seg bemerket med sine forbillige pedagogiske evner til å popularisere blytung filosofi på ulike medieplattformer. Sadler har blant annet jobbet aktivt med både G.W.F. Hegel og stoisismen gjennom en årrekke, og det er sistnevnte som (lite overraskende) er temaet for samtalen med Harald.

Sindre Brennhagen har skrevet en omtale av *Da mennesker regjerte kloden* (Fagbokforlaget 2020), et tverrfaglig prosjekt om forholdet mellom juss og etikk, især rettighetstenkningens potensial. Brennhagen finner at boken ikke er et nybrottsarbeid, men at den like fullt er en lettfattelig innføring i det norske lovverkets miljøetiske blindsoner.

Håvard Løkke, førsteamanuensis ved UiA og ekspert på antikkens filosofi, bidrar til spalten «Fra forskningsfronten» med en artikkel om stoikernes syn på engasjementer og emosjoner. Ett av spørsmålene Løkkes tekst kretser rundt er: hva vil det si å påta seg engasjementer, og hva kan et slikt begrep belyse i den stoiske etikken?

Harald Langslet Kavli har oversatt et lengre utdrag fra Epiktets *Diskurser*, som omhandler Epiktets begrep om frihet, men som også kommer inn på flere andre sentrale aspekter ved hans tenkning.

Som alltid vil leseren finne et utdrag fra den myteomspunne Leksikryptiske encyklopedi, mesterbrev fra to nyutdannede filosofer ved UiO og en quiz for spørrende (og svarende) sjeler.

Vi håper at det foreliggende nummeret kan tjene som en røff guide til den filosofihistoriske stoisismen og dens grunn-tanker. Til tross for at vår samtid kan sies å være karakterisert av enkelte stoiske tendenser (jf. mantraet «ansvar for eget liv» og havet av selvhjelpslitteratur som flommer innover den jevne bokhandler), mener vi at man må oppsøke primærkildene for å virkelig forstå hvem stoikerne var, og hva de mente. Stoisismen kan ikke – og bør ikke – reduseres ned til én holdning eller introspektiv eller meditativ praksis. Stoikerne beskjeftiget seg med formallogikk, utviklet kosmologiske teorier om Gud og hvermannsen, epistemologiske systemer, og etiske teorier som har inspirert mennesker helt frem til vår tid. Det er følgelig høyst på tide at vi retter søkelyset mot denne tidvis neglisjerte retningen og dens mange fargerike figurer. Vi avslutter med å sitere sjefen sjæl, Marcus Aurelius: «Døden henger over deg, så lenge du lever, så lenge det er mulig, vær god».

God lesning!

Sindre Brennhagen &
Harald Langslet Kavli
redaktører